

ELŐSEGÍTIK AZ EGYSÉGES ÉS GYORS FELDOLGOZÁST

Az amerikai Wayne-i Megyei Könyvtár eredményes kísérletéről

F 2795 KAISER, Walter H.: A new face and place for the catalog card. - Libr. J. 88. vol. 1963. 2. no. 186-188. p. II-lusztr.

A katalóguscédula megváltozott külseje és helye.

4:1104

A Wayne-i Megyei Könyvtár 1960. november 22-én kezdte meg kísérletét a Publisher's Weekly és az American Book Publishing Record címleírásainak felhasználásával. Erről a Könyvtári Figyelő (1961. évi 6. száma (389-393. p.) részletesen beszámolt.

A kísérlet lényege az volt, hogy a könyvtár a nemzeti bibliográfiákban szereplő teljes, annotációval ellátott címleírást xerografikus uton nagyította és ezeket, nemzetközi méretű kartonokon nyomva, használta mind a központi, mind a fiókkönyvtárak katalógusainak építéséhez.

A kísérlet célja az volt, hogy az olvasószolgálatot megjavítsa, a könyvfeldolgozást egységesítse és meggyorsítsa. (A könyv megrendelésekor már elkészíthették a szükséges mennyiségű katalóguscédulát és a könyv megérkezésekor a kész katalóguscédulakészlet rendelkezésre állott.)

A cikk arról számol be, hogy ezt a célkitűzést milyen mértékben sikerült megvalósítani.

1. Az olvasószolgálat fejlesztése

A kísérlet megindulása után hét hónappal öt könyvtárosból álló bizottság értékelte az eredményeket. A bizottság a következőket jelentette:

"A jelenlegi katalóguskartonokon kevés és jelentéktelen hiba fordult elő. Mind több új karton kerül rövid időn belül a katalógusba és mind több új könyv jelenik meg a címleírását, annotálását tartalmazó tasakkal. Ezek az előnyök ellensúlyozzák azt a néhány változást, amely most hibának tűnhet.

A bizottság egyetértett abban, hogy az új katalóguskartonok, amelyeknek címleírásai a könyvtasakokon is szerepelnek, annotációval, sok kiegészítő tájékoztatóval szolgálnak mind az olvasók, mind a könyvtárosok számára. Az annotációk, habár egyes esetekben rövidek voltak, tartalmazták azt a többletet, amit az olvasó a könyvről tudni szeretne. A speciálisabb műszaki és tudományos könyvek némelyikén az annotációk különösen kifejezőek voltak és hosszabbak.

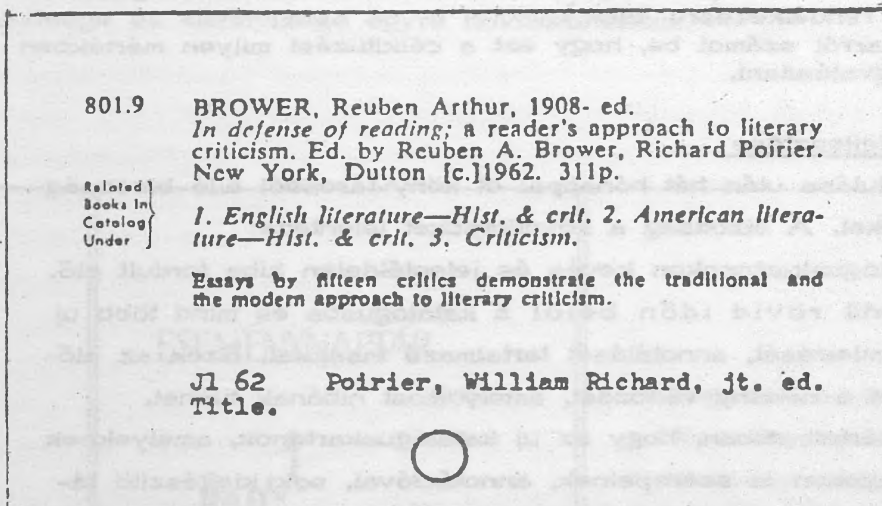
A könyvtárosok részéről egyes megjegyzések - 18 hónapi kísérleti idő után - arra mutatnak, hogy a leíró annotációkat jó segítségnek tekintik az olvasószolgálatban. Az ifjúsági könyveknél a címleírásokon jelzett

korhatárok* számos esetben segítik a felnőttekkel foglalkozó könyvtárosokat, mikor gyermekrészlegeken teljesítenek olvasószolgálatot. Ugyancsak segíti a korhatár megjelölése magukat az olvasókat is, a gyermekeket, szülőket és tanárokat.

Nem kétséges tehát, hogy az olvasók ezeket a kartonokat nagyon hasznosnak találják a könyvek kiválasztásánál.

A jelentés hangsúlyozza, hogy a könyvtasakon, tehát magában a könyvben levő annotáció különösen a szabadpolc esetében nagy szerepet játszik. A pusztán a katalóguscédulán levő annotáció ezt a fontos felvilágosítást szinte "beskatulyázza" a katalógusfiókokba, ahova a szabadpolcos könyvtár olvasója nem feltétlenül - sőt általában ritkán tekint be.

1962. június közepétől kezdve minden cimleírás, amelyen a tárgyszavak vannak, kicsi, de olvasható típusu betűkkel egy utalást tartalmaz: *Related Books in Catalog Under* (ezekkel kapcsolatos könyvek ezen tárgyszók alatt). Ez a figyelmeztetés a karton baloldali margóján van elhelyezve, (vö. 1.sz. ábra) tárgyszavak magasságában. Ezen ujtás célja, hogy segítse az olvasót hasonló, számára érdekes könyvek cimleírásának megtalálásában.

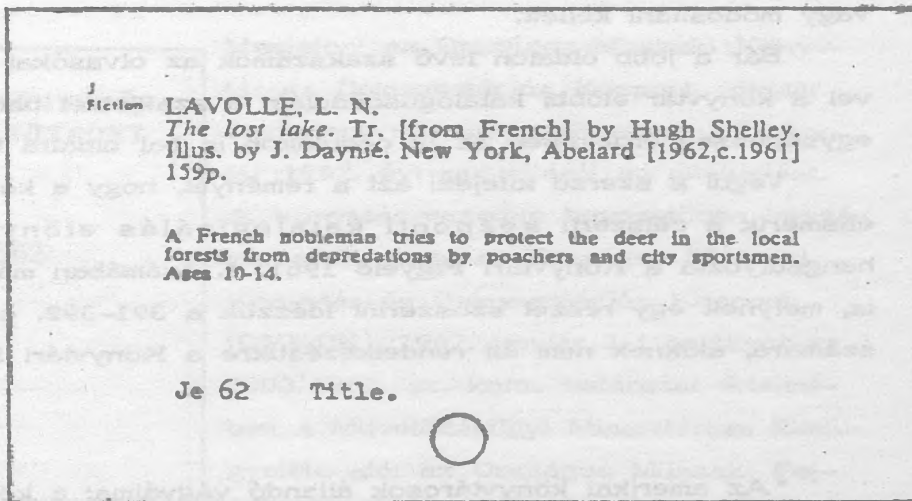
1. ábra

A kiterjedt megelőző kísérletezés azt mutatja, hogy az olvasók örömmel fogják üdvözölni ezt a segítséget. A figyelmes olvasók még a segítség nélkül is felhasználták az egyes cimleírások alatt levő tárgyszavakat arra, hogy megtalálják a tárggyal összefüggő más könyveket a katalógusban.

* A Kongresszusi Könyvtár az ifjúsági könyvekről készített központi cimleírásán jelzi azt, hogy milyen koru gyermekeknek legmegfelelőbb a könyv. Pl. a 289. oldalon közölt cimleírason 10-14 éveseknek ajánlott mű cimleírása van.

A regényeknél a "Fiction" szót írják a szakszám helyére (2. ábra). Ez a változás kiküszöböl némi, a közönségnél tapasztalható zavart, mert minden katalóguskarton ugyanazon a helyén osztályozási jelet fog találni. (Vö. 1. sz. ábra bal felső sarkában levő 801.9 szakszámmal.)

2. ábra

2. A könyvfeldolgozás egységesítése és meggyorsítása

Ez az eljárás ebben a könyvtárban megvalósította a könyvek "azonnali" kezelését minimális személyzettel. Nincsenek lemaradások a katalogizálásban és általában minden könyvet a könyvtárba való beérkezéstől számított öt napon belül kiküldenek a fiókkönyvtárakba vagy helyben bocsátják az olvasók rendelkezésére. A könyvtár történetében először érték el 1962. július 27-én, hogy nem volt feldolgozási restancia. A beérkezett könyvek 87 %-ához volt kész cimleírás a Publishers Weekly-ben illetve az American Book Publishing Record-ban. Egy szállitmány ellenőrzése éppen a legutóbbi időben azt mutatta, hogy 79 ujonnan beérkezett mű esetében 77 számára készülhettek el a bibliográfia alapján a katalóguscédulák.

Öt hónapi ellenőrzési időszak alatt 2329 műhöz 2023 cimleírást találtak és készítettek el a bibliográfiákból xerografikus uton. Egy későbbi ellenőrzés adatai azt mutatták, hogy a felnőtteknek szóló irodalom 90,5 százalékának, az ifjúsági irodalom 98 százalékának volt cimleírása a bibliográfiákban.

A könyvfeldolgozó műveletek költségeinek részletezése szükségtelenül meghosszabbítaná ezt a beszámolót; ezt egy másik cikkben szándékozik a

szerző ismertetni, de itt is megjegyzi, hogy ez csökkent a kísérlet bevezetése óta.

Szerző összefoglalásként - a beszámolóban tett megállapítások ismétlése mellett - még a következőket jegyzi meg:

A leíró annotációk a hasznosak, a kritikai jellegű annotációkkal rosszak voltak a tapasztalatok.

Egyes szakszámokat rövidíteni kellett és egyes tárgyszavakat elhagyni, vagy módosítani kellett.

Bár a jobb oldalon levő szakszámok az olvasókat nem zavarják, de mivel a könyvtár előbbi katalóguscéduláin a szakjelzet bal oldalon szerepel, az egységesség érdekében az új cédulákon is bal oldalra tesszük a szakszámot.

Végül a szerző kifejezi azt a reményét, hogy a könyvtárosok mind inkább elismerik a célszerű központi katalogizálás előnyeit. Ezt a gondolatot hangsúlyozta a Könyvtári Figyelő 1961. 6. számában magyarul közölt cikkében is, melynek egy részét szószerint idézzük a 391-392. oldalakról azon olvasók számára, akiknek nem áll rendelkezésükre a Könyvtári Figyelő említett száma:

"Az amerikai könyvtárosok állandó vágyálma: a könyvek egyetlen egyszer, egyetlen helyen történő katalogizálása és osztályozása, valamennyi könyvtár használatára. A Kongresszusi Könyvtár már 1901-ben megkezdte katalóguskártyáinak más könyvtárak számára történő árusítását. Sajnos, ezek a katalóguskártyák igen gyakran csak arra szolgáltak, hogy reájuk a könyvtáronként, sőt - ugyanazon könyvtáron belül, s ugyanabban az időben - katalogizálónként is más meg más, vég nélkül változó, részletekbe menően egyéniesített formulákat vezessék.

Ma is az a helyzet, hogy igen sok könyvtárban nem alkalmazhatják az arra legilletékesebb Kongresszusi Könyvtár katalóguskártyáját változtatás nélkül, hanem a helyi katalogizálási szabályokhoz kell alkalmazni azokat, amelyek ilyen meg olyan különleges eljárásoktól, illetve kivételektől hemzsegnek. Pedig nyilvánvaló, hogy az azonos szabályok elfogadásával elért megtakarítást a könyvtár más fontos területein, - így például több könyv beszerzésére vagy a közvetlen olvasószolgálat biztosítására, - sokkal gyümölcsözőbben lehetne felhasználni. Az ezeken a kérdéseken való töprengés okát az anyagi kényszerben kell keresnünk. Sok jel mutat rá, hogy ezen a téren változásra számíthatunk, és nyomós érvek is szólnak a változások mellett.

Szentül hiszem, hogy a fentebbiek során ismertetett eljárás sok mai eljárásmodot feleslegessé fog tenni, megjavítja és meggyorsítja a könyvek forgalmazását. Arról is meg vagyok győződve, hogy a Kongresszusi Könyvtár katalogizálási eljárását végül is lényegében mindenütt elfogadják, s így a "helyi körülmények"-szabta katalogizálásmódok nagyrészt mitikus jellegű kényszerűsége is idővel eltűnik, vagy legalábbis összezsugorodik, s mindennek eredményeképpen ráadásul általában jobb katalogizálás is alakul ki. A mi könyvtárunk mozgásszabadságát szerencsére nem köti túlságosan guzsba sem a régi keletű katalógus, sem nagy gyűjtemény, sem pedig olyan személyzet, amely rug-kapálódik azok ellen a változtatások ellen, amiket az ismertetett eljárás logikusan megkíván a kialakult munkaszokások és eljárások terén."